

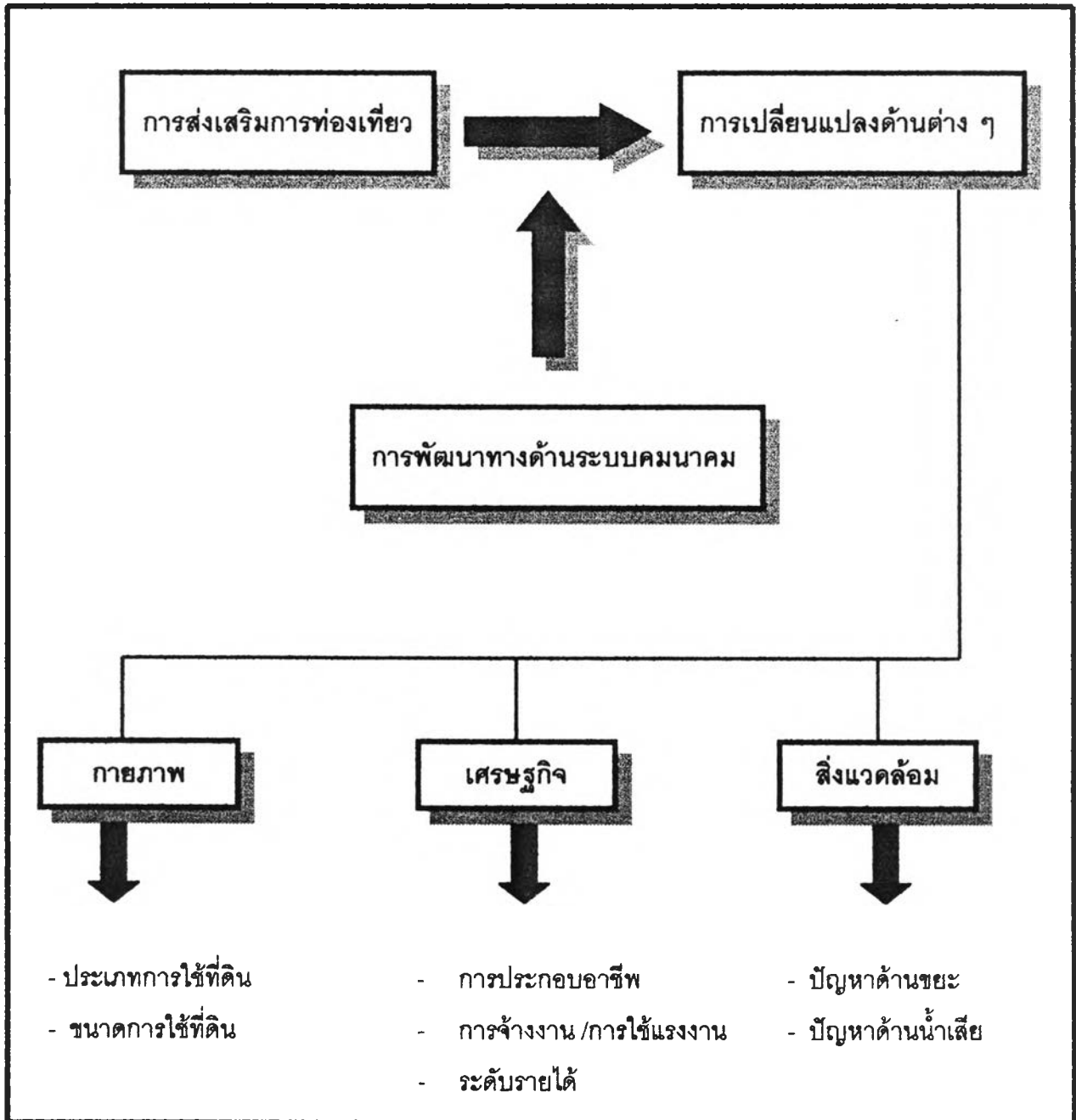
บทที่ 4

วิธีการศึกษา

4.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมทางการท่องเที่ยว จำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดนี้ล้วนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของชุมชน เมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนใดชุมชนหนึ่งย่อมส่งผลให้องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านั้นของชุมชนได้รับความกระทบกระเทือนหรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งในที่สุดอาจเป็นผลทางด้านบวกหรือลบก็ได้เมื่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยวมีปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น และมีการพัฒนาจนกลายเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อองค์ประกอบต่างๆ ภายในชุมชนก็จะมากขึ้นเป็นเงาตามตัวด้วยกัน

สำหรับอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน องค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวเกิดการขยายตัวมากขึ้น อาจกล่าวได้ว่าการประชาสัมพันธ์ในงานส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยปี 2530 ที่กรุงเทพมหานคร ทำให้เป็นจุดสนใจของประชาชนทั่วไป และต้องการเดินทางมาชื่นชมธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชาวแม่ฮ่องสอน กล่าวได้ว่า นับตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมา กิจกรรมการท่องเที่ยวในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนได้เข้าสู่ภาวะที่เรียกว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง ทำให้ปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมาก ประกอบกับมีการพัฒนาทางด้านระบบการคมนาคม ซึ่งในที่นี้หมายความว่า การปรับปรุงและพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกและทางอากาศ ทั้งนี้จะวิเคราะห์ว่า นับจากที่มีการประชาสัมพันธ์และการพัฒนาทางด้านคมนาคม ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นต้นมา อุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ทำให้เกิดผลกระทบทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ภายในชุมชนเมืองแม่ฮ่องสอนนี้อย่างไรบ้าง

ภาพที่ 4.1 กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

4.2 วิธีดำเนินการศึกษา

ในการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูล การสุ่มตัวอย่าง และประมวลผลเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

1. แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัย การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ โดยทฤษฎีและงานวิจัยที่ศึกษา ได้แก่ แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แนวความคิดเกี่ยวกับการใช้ที่ดินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว แนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการพัฒนาซึ่งมีผลต่อสิ่งแวดล้อม

2. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามี 3 ประเภท

2.1 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ประชากรทั้งหมด 3 กลุ่ม ได้แก่ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ประชากรในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและนอกเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ตามแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา

2.2 เป็นข้อมูลที่ได้จากหน่วยงานต่างๆเพื่อที่จะช่วยเสริมให้การวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิสมบูรณ์ขึ้น ประกอบด้วยข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

- 2.2.1 ข้อมูลจากสำนักงานสถิติ
- 2.2.2 ข้อมูลสารสนเทศจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- 2.2.3 ข้อมูลจากกรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
- 2.2.4 ข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- 2.2.5 ข้อมูลจากกรมโยธาธิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 2.2.6 ข้อมูลจากสำนักงานสถิติจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 2.2.7 ข้อมูลจากการประชาสัมพันธ์ภาคจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 2.2.8 ข้อมูลจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 2.2.9 ข้อมูลจากกองอนามัยสิ่งแวดล้อมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.2.10 ข้อมูลจากเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

3. นอกจากนี้ยังได้ข้อมูลบางส่วนจากคำบอกเล่าของประชาชนที่อาศัยอยู่ในและนอกเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพื้นที่และการแปลจากภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร ซึ่งถ่ายเมื่อ พ.ศ. 2523 และ 2540 รวมทั้งแผนที่ภูมิประเทศของกรมแผนที่ทหาร ชุด L7017 มาตราส่วน 1 : 50,00

4.3 การสุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการสุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามโดยแบบสอบถามนั้น ประกอบไปด้วยประชากร 3 กลุ่ม ซึ่งประชากรทั้ง 3 กลุ่มจะมีวิธีการสุ่ม และจำนวนตัวอย่าง และข้อมูลที่ต้องการแตกต่างกัน

4.3.1 กลุ่มนักท่องเที่ยว ได้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน โดยศึกษาถึงลักษณะต่างๆของนักท่องเที่ยวแต่ละคน เช่นข้อมูลส่วนตัว แหล่งที่มา ลักษณะการเดินทาง วัตถุประสงค์ของการเดินทาง ค่าใช้จ่ายต่างๆ รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ในการสุ่มตัวอย่าง ได้ใช้วิธีการสุ่มแบบตัวอย่างกลุ่ม (Cluster Random Sampling) กล่าวคือ แบ่งเก็บข้อมูลตามสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ได้แก่ 1. ถ้ำปลา 2. น้ำพุร้อนผาบ่อง 3. วัดพระธาตุดอยกองมู 4. วัดจองคำ 5. วัดพระนอน โดยการสุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยว เลือกมาเป็นประชากรตัวอย่าง 1 คนรวมทั้งสิ้น ได้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เป็นประชากรตัวอย่างจำนวน 91 คน

ตารางที่ 4.1 จำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานที่ท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
1. ถ้ำปลา	23	23.9
2. น้ำพุร้อนผาบ่อง	11	11.5
3. วัดพระธาตุดอยกองมู	34	37.5
4. วัดจองคำ	14	14.6
5. วัดพระนอน	9	12.5
รวม	91	100.0

4.3.2 กลุ่มผู้ประกอบการกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ผู้ที่ประกอบกิจการด้านการค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่นการบริการที่พัก อาหาร บริการนำเที่ยวและบริการด้านรถเช่า ฯลฯ โดยศึกษาถึงข้อมูลส่วนตัว ลักษณะของการประกอบอาชีพ ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน และทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวภายในท้องถิ่น ในการสุ่มตัวอย่าง ได้ใช้วิธีการสุ่มแบบตัวอย่างกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยกระจายการสุ่มตัวอย่างในกลุ่มกิจการต่างๆ

ตารางที่ 4.2 จำนวนผู้ประกอบการของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทกิจการ

ประเภทของกิจการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ขายอาหาร	11	15.3
2. หาบเร่ขายของที่ระลึก สินค้าหัตถกรรม	4	5.6
3. ร้านขายของที่ระลึก สินค้าหัตถกรรม	10	13.9
4. ให้เช่าจักรยาน มอเตอร์ไซด์ รถยนต์	1	1.4
5. บริการนำเที่ยว	7	9.7
6. ให้เช่าที่พัก โรงแรม เกสต์เฮ้าส์	13	18.1
7. ขับรถรับจ้าง	8	11.1
8. สถานบริการ สถานเริงรมณ์	5	6.9
อื่นๆ	13	18.1
รวม	72	100.0

4.3.3 กลุ่มประชากรในท้องถิ่นชุมชนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ได้แก่ผู้ที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งอาจจะได้รับผลกระทบโดยตรง หรือทางอ้อมจากการ

ท่องเที่ยว โดยศึกษาถึงข้อมูลส่วนตัว ลักษณะการประกอบอาชีพ การตั้งถิ่นฐาน ความสนใจต่อการเคลื่อนไหวทางการท่องเที่ยวและทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยว ใช้วิธีการสุ่มแบบมีเป้าหมาย (Purposive Random Sampling) คือกลุ่มประชากรตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว หรือมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชัดเจน (ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน) และประชากรที่อาศัยอยู่นอกแหล่งท่องเที่ยว หรือมีกิจกรรมท่องเที่ยวไม่ชัดเจน (นอกเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน) ทั้งนี้ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างจากพื้นที่ทั้ง 2 ส่วนในปริมาณใกล้เคียงกัน เพื่อการแปรผลที่ไม่ลำเอียงอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง แล้วจึงเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 จำนวนประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความชัดเจนของกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

พื้นที่	เขตที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวชัดเจน		เขตที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ชัดเจน		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เขตเทศบาล	74	72.5	-	-	74	72.5
นอกเขตเทศบาล	-	-	28	27.5	28	27.5
รวม	74	72.5	28	27.5	102	100

4.4 การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแยกการดำเนินการ ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับสภาพกายภาพของพื้นที่ ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลปัจจุบันและย้อนหลังไปในอดีตเท่าที่สามารถค้นหาได้ ข้อมูลเหล่านี้ได้นำมาแสดงลงในรูปแผนที่และใช้วิธีการซ้อนภาพ (Overlay) เพื่อวิเคราะห์หาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ประชากรในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และนอกเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ได้นำมาแปลผลเป็นรหัสข้อมูล และทำการประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

SPSS PC (Statistical Package for the Social Science) โดยใช้วิธีการทางสถิติที่เหมาะสมกับข้อมูลและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังต่อไปนี้

2.1 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) คือ ค่าที่ได้จากผลรวมของข้อมูลทั้งหมดหารด้วยจำนวนข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

$$\text{สูตร} \quad x^2 = \frac{\sum_{i=1}^k f_i x_i}{n}$$

$$\text{โดย} \quad \frac{\sum_{i=1}^k f_i x_i}{n} \text{ คือ ผลรวมทั้งหมดของข้อมูล}$$

n คือ จำนวนข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

2.2 การทำตารางไขว้ (Cross - Tabulation) เพื่อที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ สำหรับการทำตารางไขว้แล้ว สถิติที่ใช้ในการทดสอบนัยสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม และตัวแปรอิสระคือ สถิติทดสอบ ไคสแควร์ (Chi - Square) นับว่ามีความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากค่าไคสแควร์เป็นผลรวมของผลต่างของค่าที่ได้จากการสังเกต (Observed value, O) และค่าที่คาดหวัง (Expected value, E)

สูตร

$$x^2 = \sum_1^n \frac{(O - E)^2}{E}$$

$$x^2 = \text{Chi - Square}$$

$$O = \text{ค่าสังเกต}$$

$$E = \text{ค่าคาดหวัง}$$

$$n = \text{จำนวนช่องหรือเซลล์}$$

$$\sum = \text{เครื่องหมายแสดงการรวมค่า}$$

ในการประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS นี้จะได้ตารางออกมา 2 ตาราง คือ ตารางวิเคราะห์นัยสำคัญของตัวแปรว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และตารางการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรว่ามีความสัมพันธ์กันมากหรือน้อย และความสัมพันธ์ของตัวแปร มีทิศทางอย่างไร เพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์ ความหมายของค่าสถิติที่สำคัญ ได้แก่

1) Phi and Cram_'s V ค่าสถิติที่บอกถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามว่ามีความสัมพันธ์กันมากหรือน้อย ถ้าค่าสถิติที่ออกมามีค่าใกล้ 1 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 2 มีความสัมพันธ์กันมาก ถ้าค่าที่ได้ ห่างจาก 1 มากเท่าไรความสัมพันธ์ของระหว่างตัวแปร 2 ตัวมีค่าความสัมพันธ์ที่น้อย

2) Gamma เป็นค่าสถิติที่ใช้บอกความสัมพันธ์ของตัวแปรว่ามีทิศทางที่ตามกันหรือมีทิศทางที่ตรงกันข้ามกัน ถ้าความสัมพันธ์ของตัวแปรมีทิศทางที่ตามกันค่าของ Gamma ที่ได้จะเป็นบวก แต่ถ้าค่า Gamma ที่ออกมาติดลบแสดงว่าทิศทางของตัวแปรมีทิศทางตรงกันข้ามกัน